



Verslag 2020

NatuurWerkgroep Gemeente Rucphen

NatuurWerkgroep
Gemeente Rucphen

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Voorbereiding	4
3. Uitvoering	5
3.1 Inventarisaties	5
3.2 Plantvoorbereidingen.....	8
3.3 Plantwerkzaamheden	8
4. Terug- en vooruitblik	11
Bijlage I: Flyer	12
Bijlage II: Publicaties.....	13



1. Inleiding

De NatuurWerkgroep gemeente Rucphen zet zich al jaren in voor een groenere gemeente. Deze inzet vertaalt zich naar het onderhouden van landschapselementen in de gemeente, maar ook het opstarten van projecten waarin natuur en biodiversiteit centraal staat. Denk hierbij aan naturommetjes, maar ook aan het Flower Power project waarin wordt ingezet op het herintroduceren van zeldzame akkerkruiden om zo de biodiversiteit in en rond de Rucphense bossen te doen toenemen.

De afgelopen jaren constateert de NatuurWerkgroep een negatieve trend in de Rucphense bossen. Door recente droogtes van de afgelopen jaren in combinatie met diverse andere factoren zoals de monoculturen dennen, sparren of eiken, verzuurde zandbodem en stormen & plagen zijn deze bossen sterk verzwakt. Het resulteert in een somber en eentonig bosbeeld waar grote vlaktes met bomen sterven en er een heuse kaalslag plaatsvindt. Het figuurlijke zaadje om hier iets aan te doen is begin 2020 bij de NatuurWerkgroep geplant.

In het voorjaar van 2020 diende de NatuurWerkgroep het projectplan Forest Fitness voor de prijsvraag 'Natuur in Eigen Hand' in. Dit leverde een prijs van € 5.000 van het Groen Ontwikkelfonds Brabant op. Dit bedrag is hetzelfde jaar gebruikt om de Rucphense bossen weer een stuk fitter en natuurlijker te maken. De voorbereiding, uitvoering en een terug- en vooruitblik op het project wordt hierna uiteengezet.



2. Voorbereiding

Er is gestart met het vormgeven van een flyer (zie bijlage I). Deze flyer werd bij zoveel mogelijk boseigenaren in de gemeente in de brievenbus gestopt. Op radio Rucphen werd er door middel van een interview aandacht voor het project gevraagd. Daarnaast werd een persbericht (bijlage II) opgesteld om gericht de interesse van boseigenaren te wekken. Maar ook om de inwoners van de gemeente Rucphen kennis te laten maken met het Forest Fitness project. Iedere geïnteresseerde met bos in bezit of beheer kreeg de mogelijkheid om zich voor de voorlichtingsbijeenkomst eind juli aan te melden.

Het aantal aanmeldingen van geïnteresseerden boseigenaren overtrof de verwachtingen en de voorlichtingsbijeenkomst op 30 juli was dan ook volledig volgeboekt. Na de presentatie hebben 24 eigenaren zich ingeschreven om hun bosperceel door de NatuurWerkgroep te laten inventariseren. Uit deze inventarisatie moest blijken of het perceel geschikt is binnen de kaders van het Forest Fitness project. Aan de inventarisatie wordt in het volgende hoofdstuk aandacht besteed.



3. Uitvoering

De uitvoering van het project bestaat uit drie onderdelen: de inventarisatie, plantvoorbereidingen en de plantwerkzaamheden. Elk onderdeel wordt in dit hoofdstuk apart behandeld.

3.1 Inventarisaties

Na de interesse in het project en het hoge aantal inschrijvingen is 1 augustus direct gestart met de inventarisatie van de 24 percelen. Bij elke inventarisatie is er gekeken naar de volgende aspecten:

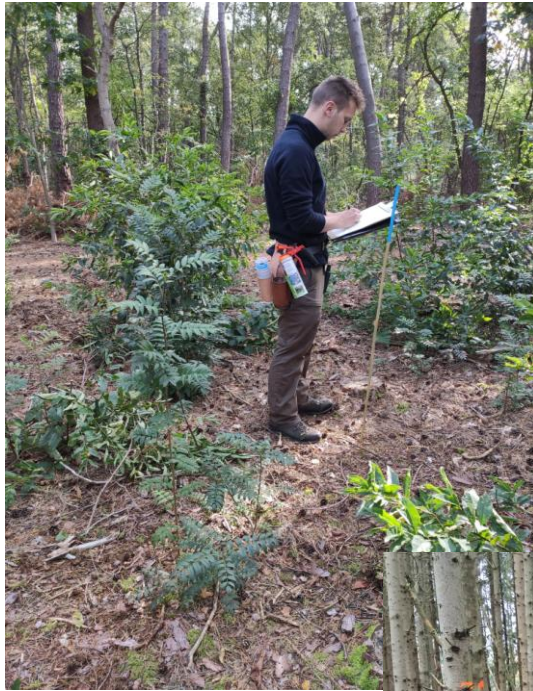
- Is het bos in slechte staat? Denk hier aan een groot aandeel dode bomen, verzuurde zandbodem met kenmerkende soorten of de aanwezigheid van monoculturen?
- Is het perceel groot genoeg om een of meer kloempen aan te planten?

Kloempen zijn kleine groepjes van 25 bomen van één soort met een onderlinge plantafstand van 1,5 m. Uitgangspunt is het brengen van variatie in het bos, het verbeteren van de bodem en het bevorderen van de biodiversiteit. Onderlinge afstand van de kloempen is circa 15 m en uiteindelijk zal één volwassen boom overblijven. De aanleg van kloempen is bij uitstek geschikt voor de wat kleinere boseigenaren, omdat er minder ingrijpende maatregelen hoeven te worden getroffen, maar er wel resultaat kan worden geboekt.

In de kloemp worden extra maatregelen getroffen om het vestigingsklimaat voor de nieuwe aanplant zo optimaal mogelijk te maken. Zo komt er in elk plantgat 20 gram gelkorrels en 300 gram steenmeel bovenop de grond bij de boompjes. De gelkorrels zorgen voor het vasthouden van wat extra vocht in de bodem en het steenmeel is een bodemverbeterend materiaal wat onder andere het zuur in de bodem buffert. Als laatste worden twee plantkokers in de kloemp geplaatst om deels wildvraat tegen te gaan, maar ook uitdroging door wind te voorkomen. Er worden er slechts twee geplaatst om het natuurlijke bosbeeld te behouden en juist een mogelijk averechts effect van 25 plantkokers te voorkomen.

Tijdens de inventarisatie zijn potentiële plantlocaties voor kloempen direct in de GPS vastgelegd en in het veld gemarkeerd met een blauwe stok. Indien van toepassing zijn (dode) bomen die voor de nieuwe aanplant in de weg staan gemarkeerd met een oranje stip. Zie figuur 1 (volgende pagina) voor een beeld van deze inventarisaties.

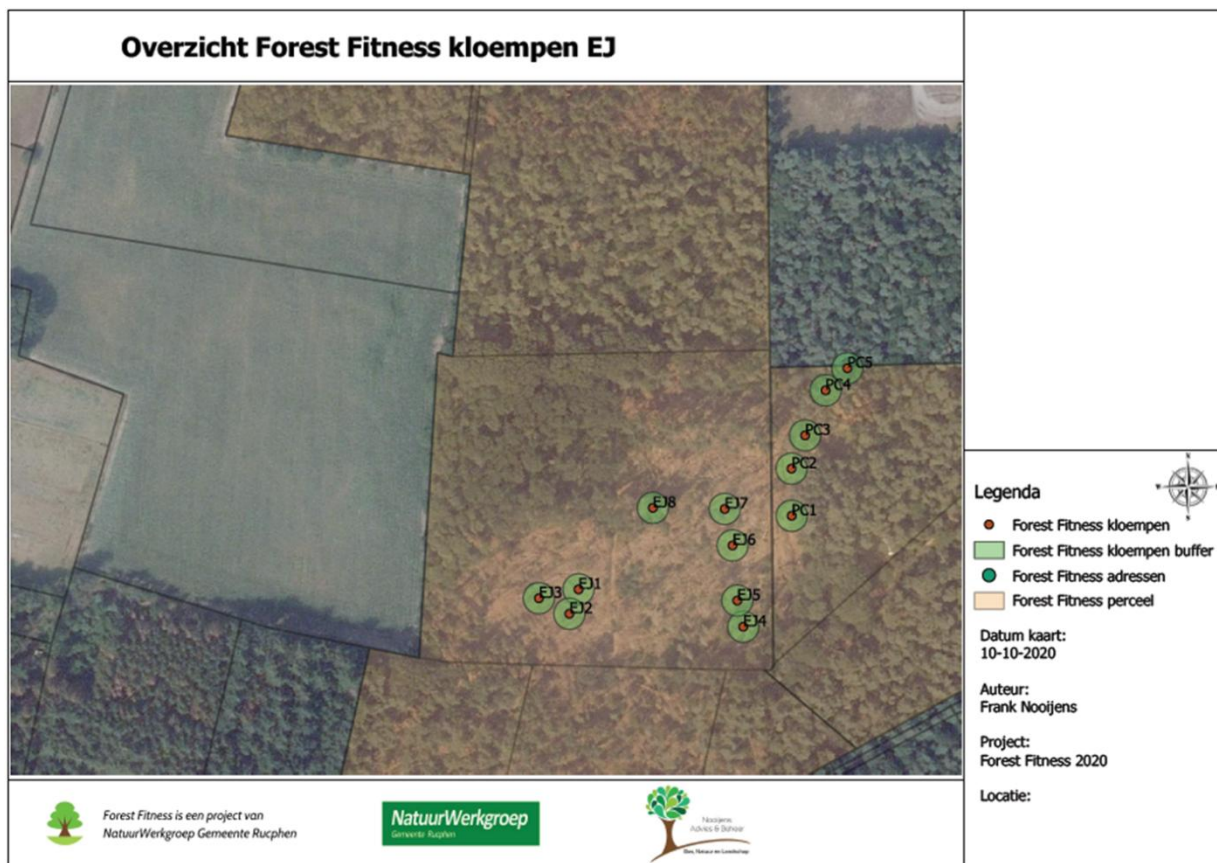




Figuur 1: Voorbeeld van het aanwijzen van een kloemp in het veld door middel van een blauwe stok (boven). Voorbeeld van een aangewezen kloemp in een dood fijnsparren bos. De te verwijderen bomen zijn hier met oranje gemarkeerd voorbeeld van het plaatsen (onder).

De GPS locaties van de aan te planten kloempen zijn voor elke eigenaar vertaald naar een beheerkaart met bijbehorende plantlijst inclusief advies betreffend de plantvoorbereidingen en plantwerkzaamheden. Zie figuur 2 op de volgende pagina een voorbeeld van zo'n beheerkaart.





Figuur 2: Overzicht van de aangewezen plantlocaties voor kloempen op perceel van EJ. Het buurperceel van PC staat ook deels op deze kaart.

Bovenstaande beheerkaart is een voorbeeld van een deelnemer met een wat groter bosperceel. Het is goed te zien dat de kloempen gecentreerd liggen in de open stukken van het bosperceel. Dit is een voormalig fijnsparran bos wat is getroffen door achtereenvolgend de droogte, de letterzetter en de januaristorm in 2018. In het gehele project is zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande open plekken of plekken waar veel bomen zijn doodgegaan.

Onderstaande bijbehorende plantlijst (figuur 3) laat zien dat er 8 verschillende boomsoorten worden aangeplant, te kennen: gewone esdoorn (ED), hazelaar (HA), haagbeuk (HB), winterlinde (LI), ratelpopulier (PO), tamme kastanje (TK), veldesdoorn (VE) en sleedoorn. Het advies hier is om berk (BE) rondom kloemp EJ 1-3 te planten om te voorkomen dat de bomen uitdrogen door een zomerse zuidwesten wind.

name	ED	HA	HB	LI	PO	TK	VE	Overig	Plantkoker	Opmerkingen
EJ1				25						2 Advies om BE om kloemp planten ter bescherming
EJ2	25									2 Advies om BE om kloemp planten ter bescherming
EJ3					25					2 Advies om BE om kloemp planten ter bescherming
EJ4			25							2
EJ5								25		Soort overig is sleedoorn
EJ6		25								
EJ7							25			
EJ8						25			2	

Figuur 3: overzicht van de te planten boomsoorten, plaatsen van plantkokers en advies in het plantwerk.



Na inventarisatie namen 23 bouseigenaren deel aan het project. Voor elke eigenaar is de beheerkaart met bijbehorende plantlijst opgesteld als basis voor de plantvoorbereidingen.

3.2 Plantvoorbereidingen

Zoals benoemd is er bij het zoeken naar geschikte plekken waar nieuwe bomen of struiken de kans krijgen oud te worden zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande open plekken of plekken waar veel dode bomen staan. Soms moesten ook gezonde bomen wijken om de open plek wat groter te maken. Enkele bouseigenaren hadden zelf de tijd en het materiaal om de gemarkeerde bomen te verwijderen. Een groot deel van de bouseigenaren heeft echter de hulp van de vrijwilligers van de NatuurWerkgroep ingeschakeld om deze voor hun te laten verwijderen. Hieronder volgt een impressie van de verrichte zaagwerkzaamheden ter voorbereidingen van de plantlocaties (figuur 4).



Figuur 4: Impressie van het verrichte zaagwerk door de vrijwilligers van de NatuurWerkgroep.

3.3 Plantwerkzaamheden

Nadat de kloempen in oktober en november plantklaar zijn gemaakt is eind november gestart met de plantwerkzaamheden. Allereerst is het plantgoed bij de



boomkwekerij opgehaald, uitgesorteerd per kloemp en eigenaar en ingekuild. Zie figuur 5 op de volgende pagina voor een impressie van deze werkzaamheden.



Figuur 5: Impressie van het uitsorteren, labelen en inkuilen van het plantsoen voor de kloempen.

Het voornemen was om een praktijkdag te organiseren om de eigenaren nader kennis te laten maken met elkaar, en een instructie te geven over hoe de kloempen worden aangeplant. Een groot deel van eigenaren wilde namelijk zelf de kloempen aanplanten en een ander deel met ondersteuning van de vrijwilligers van de NatuurWerkgroep. Door de Coronamaatregelen was het niet mogelijk om een dergelijke dag te organiseren. Als alternatief is er een instructievideo gemaakt voor het uitzetten van de plantgaten in de kloempen, verdelen van de gelkorrels, planten van het plantsoen, het uitstrooien van het steenmeel en plaatsen van de plantkokers. De link naar deze instructievideo is:

<https://www.youtube.com/watch?v=JG5-2ovY6Aw&t=1s> (tinyurl.com/yavs6wrz)

Na het ophalen van het plantgoed, gelkorrels, steenmeel en plantkokers zijn de eigenaren enthousiast aan de slag gegaan met de aanplant van de kloempen. We



hebben van diverse eigenaren beeldmateriaal ontvangen. Op de volgende pagina is een fractie van de ingezonden foto's te zien (figuur 6).



Figuur 6: Impressie van de aanplant van de kloempen bij diverse deelnemende bouseigenaren.

Zoals is te zien worden de kloempen met de grootste zorg aangeplant en is jong en oud hierbij betrokken.



4. Terug- en vooruitblik

De kloempen zijn in november en december aangeplant. In totaal zijn er ruim 2500 bomen en struiken verdeeld over 95 kloempen geplant. Het totaal areaal dat de deelnemende eigenaren in bezit hebben is 25 ha. Dat betekent dat gemiddeld 4 kloempen per hectare met strooiselverbeterende soorten zijn aangeplant om een grotere diversiteit aan soorten een betere bodem en hogere biodiversiteit te creëren.

Gedurende het project is er met de diverse persberichten en radio-interviews aandacht besteed aan het project en ook onder inwoners van de gemeente is het project niet onopgemerkt gebleven. Zo kregen we van diverse eigenaren te horen dat er vragen werden gesteld over de blauwe stokken op hun terrein. Zie hiernaast ook het bericht van 4 november in BN DeStem (figuur 7).

Tevens was er voorzien in een wandeling langs een aantal kloempen. Dit kon door de Coronamaatregelen niet plaats vinden. Indien mogelijk wordt dit in 2021 gecombineerd met een evaluatiemiddag met de deelnemende bouseigenaren.

Met tevredenheid kijkt de NatuurWerkgroep terug op een geslaagd Forest Fitness project 2020. Zonder de financiële ondersteuning vanuit de prijsvraag 'Natuur in Eigen Hand' van Groen Ontwikkelfonds Brabant, de inzet van de vrijwilligers en de enthousiaste deelnemende bouseigenaren had het project niet zo'n succes kunnen zijn. Met dank aan de coördinatie door Harrie Tak en de adviezen van Frank Nooijens.

Voor 2021 is het plan om de aangeplante kloempen met de medewerking van de eigenaren te 'monitoren' en van deze aanplant te leren. De NatuurWerkgroep wil namelijk in 2021 een vervolg geven aan het Forest Fitness project met nieuwe deelnemende bouseigenaren in de gemeente Rucphen.

Voor meer informatie: info@natuurwerkgroep-rucphen.nl of www.natuurwerkgroep-rucphen.nl/forest-fitness

Elke blauwe stok is een nieuwe boom in Rucphen

Wat al die blauwe stokken in het Rucphense Bos doen? Nou, op die plekken moeten de komende tijd alles bij elkaar 2500 nieuwe bomen en struiken geplant worden.

Coen Hagenaars

Rucphen

Op die plekken (95 in totaal) moeten zogeheten 'strooiselverbeterende bomen en struiken' komen te staan. Zo moet het bos gezonder en weerbaarder worden gemaakt.

Dat is onderdeel van het Forest Fitness-project van de Rucphense NatuurWerkgroep. Dat project was een van de drie winnaars van de provinciale prijsvraag Natuur in Eigen Hand.

De organisatoren van die prijsvraag, Groen Ontwikkelfonds Brabant en provincie Noord-Brabant, stellen 5000 euro beschikbaar voor initiatieven die een bijdrage leveren aan de verbetering van de biodiversiteit. Tegelijkertijd moet dat ervoor zorgen dat de natuur beter bestand is tegen extreme weersinvloeden en plagen zoals de letterzetter.

De Rucphense NatuurWerkgroep viel dus in de prijzen met hun plan om uiteindelijk zo'n 2500 nieuwe bomen en struiken te planten. De voorbereidingen zijn al in juli begonnen. Ondertussen zijn alle locaties waar nieuwe natuur kan worden aangeplant in kaart gebracht. Iedere geschikte plek is met een blauwe stok in het bos gemarkeerd en vervolgens met GPS vastgelegd.

Het gaat daarbij vooral om open plekken in het bos of plekken waar veel bomen dood zijn gegaan. Soms moeten ook gezonde bomen worden omgezaagd om de open plek wat groter te maken. De te verwijderen bomen zijn met oranje verf gemarkeerd.

Het is de bedoeling dat het planten zelf eind november en begin december moet gaan gebeuren. Nog voor het eind van het plantseizoen (in het voorjaar) moeten alle 2500 bomen en struiken geplant zijn.

Figuur 7: bericht over de blauwe stokken in BN DeStem (04-11-20)



Bijlage I: Flyer



Forest Fitness

naar een fitter bos!

De Rucphense bossen kenmerken zich voornamelijk door grote oppervlaktes monoculturen met dennen, sparren of eiken die door de langzame afbraaksnelheid van de strooisellaag tot een sterk verzuurde zandbodem hebben geleid. Stormen en plagen, zoals de letterzetter, krijgen steeds meer vat op de monoculturen en kunnen hierdoor voor een kaalslag van het bos zorgen. NatuurWerkgroep gemeente Rucphen wil hier verandering in brengen en diende het projectplan Forest Fitness voor de prijsvraag 'Natuur in Eigen Hand' in. Dit leverde een prijs van € 5.000 van het Groen Ontwikkelfonds Brabant op. Dit bedrag wordt het komende late najaar gebruikt om de Rucphense bossen weer een stuk fitter en natuurlijker te maken. Doet u ook mee?

Wie zoeken we?

- Boscijgenaren met een bosperceel vanaf 500 m² op een geschikte locatie;
- Het bos is een monocultuur van voornamelijk dennen, sparren of eiken wat heeft geleid tot een sterk verzuurde en arme zandbodem;
- Of een hierdoor onlangs verloren gegaan bos.



Een voorbeeld van een verloren gegaan bos in de Rucphense bossen

Hoe gaan we te werk?

Bij interesse in het fitter en natuurlijker maken van uw bos, komen we graag vrijblijvend langs om het perceel te inventariseren. Daarna bespreken we met u wat uw wensen voor het bos zijn én wat er daadwerkelijk mogelijk is. Denk hierbij aan het volgende:

- Uitvoeren van achterstallig onderhoud en bestrijding van exoten;



Forest Fitness is een project van
NatuurWerkgroep Gemeente Rucphen

NatuurWerkgroep
Gemeente Rucphen

- Het weghalen van een aantal bomen om ruimte te maken voor de ontwikkeling van aanwezige toekomstbomen;
- De aanplant van nieuwe soorten die beter zijn voor de ontwikkeling van uw bos;
- Het uitvoeren van beschermende beheermaatregelen voor de ontwikkeling van de nieuwe aanplant. Denk hierbij aan bescherming tegen wildkraat.



Voorbeelden van de combinatie van aanplant en natuurlijke verjonging in een verloren gegaan bos

Wat verwachten we van u?

- Enthousiasme en inzet met daarbij het inschrijfgeld van € 25,-. Afhankelijk van de omvang van de werkzaamheden wordt bekeken wat hiervoor een passende bijdrage is;
- Daarnaast hopen wij dat u de NatuurWerkgroep gemeente Rucphen ook ondersteunt in haar andere activiteiten. Dit kan door lid te worden voor tenminste € 10,- per jaar.

Heeft u interesse?

Neem vrijblijvend contact op met Frank Nooijens of Harrie Tak voor eventuele vragen over het plan en de mogelijkheden voor uw perceel.

Frank Nooijens
06 55695161
frank.nooijens@gmail.com

Harrie Tak
06 48102613
deblik.tak@gmail.com

Meer informatie op: www.natuurwerkgroep-rucphen.nl/forest-fitness



Forest Fitness is een project van
NatuurWerkgroep Gemeente Rucphen

NatuurWerkgroep
Gemeente Rucphen



Forest Fitness is een project van
NatuurWerkgroep Gemeente Rucphen

NatuurWerkgroep
Gemeente Rucphen

Bijlage II: Publicaties

Publicatie BN DeStem:

Wie helpt de Rucphense bossen fitter te maken?

Zoals mensen aan hun conditie werken, zo kan ook een bos fitter gemaakt worden. De NatuurWerkgroep Rucphen wil beseigenaren daarbij helpen. Op 30 juli houdt ze een voorlichtingsavond in de Heemtuin aan de Baanvelden.

Rucphen

De Rucphense bossen kenmerken zich door vele hectares monocultuur met alleen maar dennen, sparren en eiken. Die eenzijdige boomsoorten hebben geleid tot een sterk verzuurde zandbodem en kwaliteitsafname van het bos. De extreme droogte van de laatste twee

jaar en de januaristorm in 2018 deden er ook geen goed aan. „Het bos is kwetsbaar”, zegt Kees Kools van de Natuurwerkgroep, „Bovendien heeft de letterzetter (keversoort, red.) veel bomen aangetast en zijn er grote delen dood gegaan.”

De werkgroep wil samen met adviseurs en grondeigenaren het verzuringproces doorbreken en meer diversiteit in boomsoorten aanbrengen. Kools: „Daardoor komt er een beter verteerbare strooisellaag, die de verzuring tegen gaat.”

Op de bijeenkomst, aanvang 20.00 uur, legt Forest Fitness uit hoe het project wordt aangepakt. Aanmelden via info@natuurwerk-groep-rucphen.nl.

Publicatie Bode:

Samen werken aan een fitter bos: eerste 1.000 m2 is gratis

RUCPHEN – De NatuurWerkgroep heeft 5.000 euro van het Groen Ontwikkelfonds Brabant ontvangen voor het prijswinnende project Forest Fitness. Met deze financiële ondersteuning kan de NatuurWerkgroep beseigenaren helpen een fitter bos te creëren.

De Rucphense bossen kenmerken zich door grote oppervlaktes monocultuur van dennen, sparren en eiken die door de langzame afbraaksnelheid van de strooisellaag tot een sterk verzuurde zandbodem en achteruitgang in kwaliteit van het bos hebben geleid. Daarbij heeft de extreme droogte van de afgelopen twee jaar en de januaristorm in 2018 de monoculturen ernstig verzwakt en kwetsbaar gemaakt. De letterzetter heeft vele hectares bos aangetast waardoor grote delen zijn gesneuveld.

adviseurs en grondeigenaren het verzuringproces doorbreken en de diversiteit aan boomsoorten vergroten, zodat het bos weerbaarder en fitter wordt. Dit kan door het aanplanten van bomen en struiken die zorgen voor een beter verteerbare strooisellaag. Deze verbeterde strooisellaag gaat de verzuring van de bodem tegen en door de grotere diversiteit aan boomsoorten zal uiteindelijk een gezonder en weerbaarder bos ontstaan.

Voorlichtingsbijeenkomst
Op donderdag 30 juli om 20.00 uur organiseert de NatuurWerkgroep een voorlichtingsavond in de Heemtuin in Rucphen. Frank Noojens en Harrie Tak zullen die avond de achtergronden van Forest Fitness toelichten en uitleggen hoe het project verder zal worden aangepakt. Het is de bedoeling om in het late najaar aan te gaan planten. Belang-

stellende beseigenaren zijn van harte welkom. Gezien de COVID-19 situatie en de richtlijnen van het RIVM zijn er een beperkt aantal plaatsen beschikbaar. Daarom het verzoek om zich uiterlijk 20 juli aan te melden op info@natuurwerk-groep-rucphen.nl.



Forest Fitness is een project van
NatuurWerkgroep Gemeente Rucphen

NatuurWerkgroep
Gemeente Rucphen